

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
22 August st. v.
3 Septembre st. n.

Ese in fie-care dumineca.
Redacțiunea în
Közép-utcza nr. 395.

Nr. 34.

ANUL XVIII.
1882.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$,
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

Eugeniu Labiche.

Țica lui Coderiște. :

— Novelă. —

(Urmare și fine.)

IV.

La casa leichi Țichi lui Coderiște eră val mare. Trei femei grigiau și spălau și par că nu se vedea nici un spor. Leica Țica se plimba dela pörtă 'n casă și înderept mai îmbărbătă din când în când pe muncitoare, ca să gate mai curând, se mai uită prin curte, se mai uită la fie-sa, și 'ntr'un târziu i dișe Țicuți să aducă garófe din grădină ca să pună în două pahare pe mėsă.

Eră dumineca în acea di. Tóca trecuse și clopotele incepeau. Babe sbărcite proptindu-se 'n bețe își țarau picioarele, mergând la sfta biserică.

O babă, care eră de casă la Coderiște (căci mai căpétă câte ceva de mâncare) întră în curte și vedând pe „stăpána“ cum dișea ea, i spuse că a tocat la biserică, de și leica Țica auđise de mult. Ca să-și facă vorbă despre averea ei și despre fétă, leica Țica i arétă babei cât mai are cu grigitu casei, (căci a cam întârđiat) i arétă rochia de mėtase cea nouă, ștergarul de borangic, scurteica cu jder, brăul de argint, paftalele aurite, șirurile de ghisóre și tóte câte le are o femeie când se gáteșce de nuntă séu de logodnă.

Baba Stanca, căci așa o chemá, dela firea ei tremurá din cap și minunându-se de cele vedute dișea mereu :

— Ce de mai mândrii... Și 'n cele din urmă omul tóte le lasă pentru o palmă de pământ.

— Ei lele Stanco, — dișe leica Țica dând din cap, — eu dór sânt fétă din ném, nu-s de pe drumuri... ori și cum așa cere cinstea casei mele, ș'apoi șciú dta că am fétă de măritat.

Mai una mai alta și într'aceea femeile gatară cu grigitu, baba Stanca plecá la biserică ier Țicuța venia din grădină cu o svirtă de trandafiri albi și roșii printre cari mai pusesse ici coala ismă crețá și resedă.

— Da tu Țicuțo, draga mami, ado garófe, nu șciú că domnului Oprea i plac fórté mult, nu vedeai că dumnia lui avea una 'n pept și alta 'n pelerie? — grăi leica Țica și se uită drept în față la fie-sa.

Țicuța începú a plânge și aruncá jos florile, ce le avea în mână.

— Uite-așa... astea-s garófe pentru domnu Oprea!

— Ascultá féta mea, apoi n'am vorbit ca să... adecă șciú cum vine vorba... să-l iei de bărbat, — continuá leica Țica confusă, căci nu se așteptase la un așa lucru din partea fie-si; tăcerea ei de până acum o socotise leica Țica ca o invoire și numa ce-i drept ori de câte ori vorbiá despre Oprea Lunescu, Țicuța lăcea și nu răspundea nimic.

— Maică... dă-mi pace și nu me face de ris: ar ride tótă Cacova de mine când m'aș măritá, — grăi Țicuța inecându-se în plâns.

— Ei draga mami, șciú că me supér; eu ți-s mamă, și tu ești féta mea, și de mamă trebuie s'asculte féta. Eu sânt ném de negustor și ori și cum tu ești féta mea și așa să cade ca să ții și tu la cinstea casei noastre, — vorbi leica Țica rar, neteđind fie-care vorbă prin plecarea și ridicarea capului.

Țicuța nu mai dișe nimic, ci eși în prag își spriginí capul cu mâna ier cu ochii se uitá într'un anumit loc. Pretina sa din vecini, cântá cântecul ce-i plăcea mult, cântá: „Frundă verde mărăcine, cine-mi e drag nu mai vine“.

Când auđi Țicuța acest cântec o năpădi plânsul și-și acoperí față cu máneca cămeșii.

— Da ce-i cu tine? — întrebá Coderiște intrând pe pörtă, — de ce plângi?

— Eu nu plâng taică! — răspunse Țicuța luându-și máneca dela ochi, dar fața-i lăcrimatá o dedú de gol.

— Ba tu plângi, fétă... apoi nu-ți e ție rușine? a dause Coderiște cu bunete.

— Da ce mă ticălosule, — grăi leica Țica, — așa vorbești cu féta mea? Ea este de ném, nu-i din hamali ca tine; ce-mi ocărești féta?

— Féta e a mea, că eu i sânt tatá, eu i dau de mâncare, — răspunse Coderiște și într'aceea își restrânse mánecile și plecá în grădină să mai așede p'acolo câte ceva.

— Mai bine te-ai îmbracă și dta, că numa ce te-i pomeni cu dl Oprea, — dișe leica Țica, aședându-și rochiile.

Pe când se petreceau aceste în curte pe atunci nori negri acoperiseră cerul și se vedea că va veni o plóie cumplită.

Leica Țica a mai aședat câte ceva prin casă: a pus garófe în pahare, cu un cuvânt tóte le-a pus în rënduielă; ici colo mai ridicá câte un pěr de pe podini séu mai aședá câte ceva cu piciorul și astfel așteptá să-i vie ginererele. Așteptá ea până la 11, așteptá până la 12 „ce să fie“ își gândi leica Țica în cele din urmă dișe „de bună sémă la București merg ómenii după mėsă la vedúť“. Înședar însé a așteptat ea, căci nici după prânđ n'a venit Oprea Lunescu.

Lucru remase ca leica Țica, să mERGá a două di la el să vedá ce-i calea pe valea. Așá a remas, dar leica Țica eră necájită foc, nici mâncarea nu-i ticniá. Căci acum se făcuse vorbă că-și maritá féta după un avocat și astfel să remănă de rușine.

* * *

— Mái Trică, — grăi un pretin, — am vedúť pe Țicuța... dar pot să diș că slabită ca cum n'ar fi ea!

— Mái Neculo, șciú ce?... dă-mi pace! — dișe Trică și făcend un pas mai mare se propfi de un stobor. Capul și-l ređimá între palme, picioarele i erau impletecite; el se uitá la un vecin în grădină.

— Mái Trică, — grăi pretinu-séu, — nu fi așa ursuz... cu tine nu mai póte vorbi om, par că n'ai fi tu Bondac; tocmái îți spuneam că Țicuța eră tristá de tot par c'a mai îmbétrănit.

Trică dișend „noroc bun“ a plecat acasă și s'a aședat pe prispá sub strașină, și sta gânditor; el gândia la ceea ce-i spusese pretinu-séu. Într'aceea întră 'n curte mamă-sa cu vana** 'n spinare, cu două trocuțe și cu un scăunel în mână cum umblá precupețele de póme. Trică se uitá odat' urit la mamă-sa; i venia greu că i-a conturbat gândurile.

— Bună séra Trică, ce mai faci? Am trecut pe lângá casa lui Coderiște și par că nici odatá n'am vedúť așa tăcere. Nici tu cane lătrând, nici tu pisică mionând, nici tu ceva vorbă prin curte! — grăi leica Pauna rar, cum vorbiá ea totdeuna. Tocmái când eram drept porțiță, — continuá leica Pauna, — am vedúť pe Țicuța... eră cu ochii roșii de plâns și de neodihná, — grăi leica Pauna și-și puse în cămará vana trocuțele și scăunel.

Trică a ascultat cum a putut aceste vorbe ale mume-si ier mai pe urná dișe: „Lasá maică“, și apoi proptindu-și capul în mâna dréptá se uitá în depártare; din întemplantare vedú casa lui Coderiște; îndată

* Bărbat cu femeia se agrăiesc per dta.

** Vana este ca un ștend de lapte cu formá eliptică. Precupețele de póme pórtá câte o vaná în spinare.

se sculă de pe prispă și merse în casă; el se puse pe o laviță cu cotele pe măsă și capul și-l propti în palme și astfel gândia dus.

V.

Cârduri de vrăbii sburau spre culcuș umplând aerul cu cele din urmă ciripiri; linișcea creșcea din ce în ce și sumedenie de copii, de neveste și de flăcăi veniau din pădure, găfăind de ostenelă sub crosniile de lemne.

Se îngână ziua cu noaptea, pe când Trică Bondac, ședea pe o scorbură, ce căduse jos, și luă din când în când țarină de pe pământ și o schimbă dintre o mână într'alta, fără să se uite la ea, căci privirile i erau îndreptate airea, ca și gândul.

— Nu se poate, nu se poate, — grăi el sculându-se de pe scorbură. Când porni a merge vedu înaintea sa pe Țicuța, care se apropiă resucindu-și bairile șurțului; un mic tremur, ca o veste rea, i cuprinse tot trupul.

Trică își întelni odată privirile cu Țicuța, dar îndată plecă ochii în pământ ca și Țicuța.

— Trică, — dise Țicuța, — dar nu putu vorbi mai mult, ci-s întorse fața, plină de lacrimi, ce o năpădiseră.

În acest singur cuvânt vedu Trică totă iubirea Țicuți și ne mai dîcînd nimic alergă la ea, o cuprinse în brațe și o sărută. „Iertă-me Țicuțo căci am greșit stînd atîta la cumpenă“. Amendoi tăcură ca omul în clipe când inima simte mult. Trică se uită gales la Țicuța, ier Țicuța cu ochii lacrimați și nițel proptită pe brațele lui Trică, se uită la el.

— Țicuțo, — grăi într'un târziu Trică, — Țicuțo te-am dragă, — ier mai apoi uitându-se repede în ochii ei grăi mai departe, — te am dragă, și nu vreu ca și alt se te aibă dragă.

Țicuța nu răspunse nimic în vorbe, și tot răspunsul ei a fost plecarea capului ei pe umărul drept al lui Trică.

O buhă cu sborul ei falfaitor trecu repede pe lângă ei se aședă pe o scorbură și privia cu ochi de sócră la Trică și la Țicuța, cari fără să mai dîcă ceva se despărțiră și fie-care plecă la casa sa. Țicuța sa uitat odat' înderept, și în acea clipa s'a uitat și Trică.

* * *

Trecu o zi, trecură două și sosi duminica. Leica Țica făcea pregătiri peste pregătiri căci așteptă se-i vie Oprea Lunescu pentru trêba cu însurătorea. Spelase cu țipirig talerile de cositor, cari ocolesc păreții pe lângă grindii, spelase ulciorele de sticlă ce-s aninate printre talerile de cositor, a șters lăvițele de lângă păretele, mesele, scaunele, oglinda, icónele, candelile și ferestele. Casa Țichi eră ca un pahar.

Ea ședea pe ferestă și se uită în sus și 'n jos, dar mai mult în jos, căci șciea că din jos avea să vină Oprea Lunescu. Țicuța ședea alătura p'un scaun, cu fața sarbedă și cu niște flori în mână. Hainele nu i se prindeau pe trup ca altă-dată și florile i stau chiar réu în mână; se vedea că tot ce face, face silită. Ea, cum spuneam, ședea p'un scaun, și de când a tot dăscălit'o mumă-sa, ca să ia pe Lunescu, nu s'a pus pe ferestă, și nici n'a mai eșit la pörtă, căci din améndoué locurile se vedea drept la Trică 'n curte. Când eră însé mai supérată, și se afla singură, se punea lângă ferestă, se uită spre vale și cum vedea casa lui Trică, căpétă nițică inimă. În câteva zile Ticusa îmbetrănise, atât de dragi i erau lucrurile, ce o impresurau, și gândurile, ce o munciau. Pe când sta astfel Țicuța veniau némurile ei, unul câte unul, și fie-care pe lângă bună ziua adaugă câte o vorbă fața de lo-

godna séu față de nuntă. Țicuța atunci plecă capul, și par că, la fie-care vorbă ce i-o spunea rudenile, se îngălbenia.

Leica Țica eră veselă, umbla și 'n stînga și în drepta nu ca până acum; de astă-dată tóte o prindeau așa de bine încât s'o fi vedut, n'ai mai fi uitat'o nici când.

Țicuți așa-i veniseră de réu aceste lucruri, ce se desfășurau înaintea ochilor ei, încât ne mai putend sta, se ridică de pe scaun, și incetinel se duse 'n tindă și apoi în casă 'nderept. Tóte rudeniile se uitau la leica Țica vrend adecă s'o întrebe, ce vre a să dîcă Țicuța cu mers ei în casă înderept.

Un „bon jour“ repetat în tóte părțile se audí și Oprea Lunescu, cu un zimbet prelungit, apărú ca un corb între porumbi, căci în casă erau numai femei cu ștergare de borangic în cap. Oprea Lunescu eră îmbrăcat în haine negre; aveau o garófa 'n pept și alta 'n pelerie. Pêrul i eră peptenat în două părți și uns fórt tare, ceea ce nu pré făcea bună impresiune lângă fața-i roșie și încălđită de pripa grăbi; de altcum Oprea Lunescu eră copil frumos și șciea spune multe. El împărți confeturi la tóte cele de față, ier Țicuți i dădú un toc plin. Țicuța luă confeturile cu drepta, ier cu stînga le puse jos fără să se uite la ele. Mătușile ei cu tótele se strânséră pe lângă Țicuța și începură să vorbescă, chip ca să nu se observe recela ei față de Lunescu.

— Șciți c'asă imi place când sînt între femei, — grăi Lunescu, aruncând o privire peste tóte nevestele ce-l ocoliau. Vorbí cu fie-care cu deosebire însé cu leica Țica lui Coderiște, care avea se-i fie sócră. Leica Țica mai lauda câte ceva, mai dîcea să ierte, cu un cuvânt ca o sócră înainte de cununie. După o visită de câteva ciasuri, óspeții se duseră, ier Țicuța veni lângă ferestă, se uită odat la casa lui Trică, și ceva o furnică prin tot trupul.

VI.

Trecuse o lună, trecuseră două, se apropiă tótna. Timpul din ce în ce se făcea mai rece, natura își arétă tablourile sale, cu mai puțină viétă, căci codrul și câmpul eră veșted. Țicuța nu mai eră așa supérată când mamă-sa i spunea de Lunescu, ba așa se deprinsese cu aceste spuse, încât asupra ei nu mai făcea așa impresiune.

— Numa hainele-s urite, — dîcea adesea cătră mamă-sa, — de ar fi în portul nostru, — dîcea Țicuța altă-dată. Țicuța vorbiă înțelepțește dar acesta schimbare nu eră semn bun. Ea se schimbase față de lucrul măritișului, întocmai ca tótna față de véră.

Leica Țica eră de tot veselă; spunea la ori cine, cu care se întelniă, că și mărită fetă dup'un avocat, și că un avocat e domn mare. George Coderiște se făcuse nepăsător și adesea dîcea: „Sé fie făcut ca nu cumva nefăcendu-se sé-mi tot arunce nevêsta“ — lui însé nici când nu i-a plăcut vorbele umflate ale lui Lunescu.

* * *

Eră o mândră zi de tómnă și Trică Bondac ciopliă la un stâlp de stejar; surcelele i ajunseră mai pân' la genunchi când observă că el a ciopărtit pré mult la stâlpul ce vré sé-l croiescă. Pe o laviță se afla un urciur cu rachiu și alătura stă Necula Șarpe și se uită când la Trică când la stâlpul ce-l stricase. Eră pe la nóue óre și cum eră zi frumósă tótă Cacova eră în mișcare, tótă Cacova mergea la casa lui Coderiște să vedă joc în curtea miresei.

Trică dădú odat' cu barda 'n stâlp își trase pelerie puțin pe ochi, și întinse mâna cerénd cana cu

rachiu. A tras el o dușcă, a tras el două și de-odată și-a schimbat totă firea lui.

— Măi Șarpe, — grăi Trică Bondac, — cântă-mi tu un cântec să ne mai aducem aminte de vremile trecute.

Necula Șarpe eră bun cântăreț, și-i plăcea să cânte. El tuși odat' întinse nițel gâtul și începă să cânte :

„De-oi avea, de n'oi avea,
Lumea mea, lumea mea,
Voi trăi cum voi putea
Lumea mea, lumea“.

Trică ascultă cântecul până la urmă.

— Măi Șarpe, — grăi el necăjit, punând mâna stângă pe stâlp, — măi Șarpe... eu îmi tai mâna.

— Da nu fi băiat Trică, — il curmă pretinu-său, — de ce să ți-o tai?... auți colo să-ți tai tu mâna! grăi Șarpe și se sculă de pe prispă.

— Num' am glumit, — adause Trică și aruncă barda pe movila de surcele, ce eră lângă el, și se aședă pe prispa ca și împreună cu pretinu-său.

* * *

Eră mare învălmășelă la casa lui Coderiște căci bătuse, 11 și ginerele nu mai sosia să plece la cununie. Leica Țica eră în neastempăr; rudeniile din partea miresi stau împregiurul ei ținând daruri sub scurteică. Tote se mirau și tote se întrebau „ce va fi pricina de nu vine ginerile“. Nenea Coderiște îmbrăcat ca de sărbătoare eră tăcut și gânditor, ier mirăsa Țicuța eră trecută, și espresiunea feței da de gol, totă amarăciunea inimii sale.

Intr'un târziu leica Țica, vedând și vedând că treba nu se face, hotări să meargă un om la ginere, chip să-i iasă înainte, căci tot credea că va fi pe drum, va fi la cotitura uliți, cu un cuvânt acum acum pică. Nu-i venia ei însă la socotelă, ca ginerele în ziua de cununie să nu fie la timp la casa miresi. Omul trimesc nici nu eși bine din curte, și îndată zări pe Lunescu, la cotitura uliciori; el venia spriginit de două omeni, gustase, bagsemă, nițel vin pe nemâncate. Lunescu eră îmbrăcat de nuntă, dar nu se chivernise pentru ziua cununiei. Când intră el în curte, toți remaseră incremeniți la complimentul făcut fără voie și când aușiră un „bon jour“ ăis în vârful limbei.

— Am adus aci pe domn scriitor, căci dumnia lui ne-a arătat drum, — grăi un om. Este scriitor la un advocat îl cunosc eu, — adause al doilea.

Leica Țica își frângea mâinile, ier de rușine și de ciudă, intră în casă dimpreună cu rudeniile cele mai de aproape; tote se mirau și se ciudiau. Într'aceea țigani începură să cânte, ier leica Țica strigă din câte să tacă, dar de eșit afară nu eșia, atât de rușine i eră.

— Cântați, cântați, — dicea Coderiște uitându-se la lăutari, — cântați să se scie că astăzi e ziua când nevăsta mea a vrut să-și facă pe fie-sa dămnă.

Țicuța eră veselă și mergând în casă se aședă lângă feresta și privia în valea Cacovi la casa lui Trică Bondac. Lăutarii cântau, ier Coderiște intră în casă, și uitându-se la nevăsta-sa o întrăbă cu un zimbet: „asta ți-e ginerile, care să ne facă cinste casei noastre... i-ați ginerile“, grăi el punându-se pe un scaun.

Țicuța nu se mai departă de lângă ferestă; ea eră de tot fără astempăr ar fi vrut să întelnescă pe Trică să-i istorisescă ce a remas din totă istoria cu Lunescu. Ar fi vrut să trimetă pe cineva, dar nu eră nimenea, care să-i facă acăsta slujbă.

* * *

Trecuseră doi ani dela acăsta duminică.

Prunii începeau să înflorască a două oră, așa frumoasă eră acăsta tómnă. Trică ședea pe prispă și se uită cu drag la băiata lui, ce să târa prin curte. Țicuța, feta lui Coderiște, făcea de mâncare în tindă și din când în când se uită și ea la copila ei. Leica Țica, sócra lui Trică, ședea p'un scăunel lângă bărbatu-sau lângă Coderiște și se uită împregiur la bogățiile sale, și fiind că Marinica copila Țicuți se apropiare de ea, o chiemă cu degetele, o luă în brațe și o sărută. George Coderiște se sculă de lângă nevăsta-sa și bătându-și pipa 'n palmă, ca să iasă cenușa, grăi astfel cu un zimbet bătărănesc: „veți să nu-i cauți și Marinichi vr'un care să-ți dică „bon jour“... „de-aș avea șapte fete și încă nu mi-aș luă ginere „cu bon jour“ până când franțuzul nu va dice „bună ziua“; cu aceste vorbe Coderiște intră în grădină.

Leica Țica p'aci eră să scape copila din brațe așa de cu greu i-a cădută aceste vorbe; ea însoți pe bărbatu-său cu o privire posomorită.

În aceeaș clipă s'a uitat Trică la Țicuța, și și Țicuța s'a uitat la Trică, și amândoi și-au ris.

I. C. Frunză.

Murișul.

pre isvorul din pădure
De sub fagu 'mbătănit.
Sprinten saltă o fetică
Prin murișul încălțit.

Sprinten saltă și voișă
Zimbind, cântă drăgălaș:
„Muriș verde, nebunatic,
Tu piciorul să mi-l lași!“

Și ușoră se repede
La odorul cristalin,
Și cofița iute-și umple;
Apoi plēcă 'n pas mai lin.

Și cum merge, și cum cântă,
Par c'aude prin tufiș,
Pași spre dēnsa cu grăbire
Strecurându-se furuș.

Copilița 'nflorată
Iute caută înapoi,
Și ce vede?... Cine saltă
Dintre ramuri, dintre foi?

Nu e smeu ce fură fete,
Cum în spaimă a gândit...
Nici e fiară... Este Flórea,
Flăcăiandrul mult iubit.

Este Flórea vânătorul.
E Pepelea cel glumeț.
Ce se 'ndrăpță cătră dēnsa
Și grăieșce îndrăsnel:

„Nu șei, fa. că în pădure
E domnie ca și 'n sat?...
Bine, apă tu luat-ai,
Dar de vamă ți-ai uitat?“

Și copila se grăbeșce,
Ca să scape de necaz;

Dar de giaba, căci murișul
Vrea de ea să-și facă haz.

Iet-o stă!... De bună sēmă
În vlăstări s'a 'nfășurat,
Și voinicul cu grăbire
Vamă ia — un sărutat.

Ier isvorul din pădure
De sub fagu-'mbetrănit,
Vesel rîde pe sub brusturi,
Vedënd lucru-așă pocit.

A. B.

Mitru Dascălul.

— Amintire din copilărie. —

(Urmare și fine)

A doua zi duceam vre-o câți-va olcă de vin jupânului Mitru și tocmai ierăș cu înțelepciune ce am stricat ieri cu nesocotință într'un cēs de grea cercare.

În chipul acesta ne aveam bine cu Mitru dascălul, când eră cu capul limpede și la fire: și nici ca să putea să nu ne avem bine, căci împrumutat ne ajutoram și în înțelegere înșelam pe aceia, cari plătiau pe dascăl și ne trimeteau pe noi la școlă lui, să învățăm carte și scrisore.

Jupânul dascăl ne lăsă vreme destulă pentru joc și isprăvurile nōstre copilărești, fără a ne îngreună cu povara învățaturii, ier noi la rēndul nostru grigiam de poclone și-l ajutoram în severșirea lucrurilor sale de gospodărie; căci erau între noi și feciorași, cărora începea a le rēsări musteța, dar nu se puteau deslipi de viața, ce o duceau în școlă jupânului. În vreme de trebuință alegea jupânul Mitru pe cei mai mărișori și-i ducea în grădină ier nouē celor mai mici ne dădea drumul la ale nōstre. Și cât lucru eră peste an în grădina cea mare a școlii, tot îl sēvērșiau băeții din școlă. Primăvēră săpau, sēmēnau și curățiau pomii de omiți; peste vēră pliviau și în vreme de secetă udau straturile, ier tōmna scōteau cēpa, aiul și baraboi, adunau prunele în cădi și băteau cânepa. Și tōte aceste lucruri le sēvērșiau băeții cu drag, căci cele trei fete ale dascălului erau tocmai în vrēsta aceea, când începeau a se uită la musteța cu drag și începea a le bate inima de focul dragostii.

Cată vreme petreceau băeții în grădină să învățau fetele în giurul lor glumind și riđend cu dulce, în-tocmai cum se face în glăcile de feciori și fete mari. Apoi fetele erau sburdalnice și vesele de par că tōte trei erau făcute din cōsta jupânului Mitru, tocmai bune de a alungă uritul în tovarășia lor. Cea mai mică Ilēna, o broznată ocheșă și înțeleptă, să dăduse în dragoste cu Trimbiță, un fecioraș frumos din școlă, și cât e ziua de lungă băteau împreună cōstele și văile din giur, vēră după căpșune și fragi, ier tōmna după mure și coala pe la Rusalii după cireșe prin viile lor. Și când să apropiau de casă să despartiau numai și veniau din dōue părți deosebite, ca să nu-i trecă prin minte jupânului sēu jupānesii, că eu au fost la un loc și au petrecut ziua împreună.

Dar vorba aceea: „Atăta umblă olul la fântână până să sparge”. Nu știu cum i ajunge dascălului în urechi dragostea băeților, destul că odată tocmai când soseșce Ilēna dela vii cu pōla plină de cireșe o aduce de ureche în școlă și o pune față în față cu Trimbiță pe niște bōbe de cucuruz în genunchi. Ilēna atunci aprinsă de rușine și cu lacrimile în ochi scapă pōla

fără veste și cireșele svēr prin școlă, ier noi ne aruncăm după ele, dascălul după noi, de s'a făcut o învăl-mășelă cam ca aceea dela turnul Vavilonului.

Ier după ce s'a mai alinat vrajba nu-și mai luau blăstēmății de băeți ochii dela Ilēna și Trimbiță și tupilindu-și capetele sub bănci nu incetau cu risetele lor nădușite, de muriā Ilēna de rușine și crēpă inima de necaz în Trimbiță.

Trimbiță tăcu cât tăcu, dar dela o vreme ne mai putēndu-se contenii strigă într'o rēsufflătură.

— Ia taci mai bine, mēi Dērleo, că te-oiu vedē eu și pe tine cum i eși la capēt cu Anița juratului Vasile!

Dicēnd aceste vorbe cu glas tare și indesat să simți mai ușorat și să uită țintă în ochii lui Dērlea; ier băeții isbucniră într'un hohot diavolesc, uitându-se toți spre banca de lângă pārete, în capētul căreia ședea Dērlea.

Dumneșeu numai șcie ce s'o fi petrecut în sufletul lui Dērlea la auđul acestor vorbe neașteptate, dar nu trecu multă vreme până ce-l napădi sângele prin amēndouē nările și eși afară să se grigēscă.

Din ziua aceea nu s'a mai arētat pe la școlă nici Dērlea, nici Trimbiță. Ier băeții cum sūnt ei tōdēuna fără lucru de trebuință și sburdalnici dela fire au boțezat pe Trimbiță Cireșilă și Cireșilă au rēmas până în ziua de astăzi.

Așă eră Lunia, așă Marția și așă în tōte zilele.

Așă eră în postul Crăciunului, așă în postul mare, dar nu mai eră așă coala peste vēră, când începeau holdele a să îngălbini și să apropiā secerișul cu bogata sa mână, dorită de tot sufletul omenesc, și când trebuia să arētăm și noi sporiul muncii nōstre de peste un an de zile.

Atunci vedeam numai, că întră dascălul în școlă cu fruntea increțită și cu rocul, cel scump pe dānsul și ne spune, că Luni năinte de Sān-Petru a să avem esamen.

Un fior ne trecea de-a rēndul prin trup la auđul acestei șciri neplăcute și făcēndu-se o liniște cumplită ascultam cu mare luare aminte povețel: jupānului Mitru pentru acea grōznică zi, ce noi cu multă amărăciune o numiam „Luni”.

Jupānul dascăl ingrighiat și dānsul ca și noi ne dădea fie-cāruiā cāte o lecție din bucōvnă, ce aveam să o învățăm ca „tatăl nostru”, ne mai spunea o dată întēmplarea cu rēsbōiele lui Trāian și le spunea celor mai mari, să învățe bine odată unul.

— Și luați sēma băeții, dicea fiertatul jupān mai departe, când oi dice eu în esamen: „Deschide fētumeu cartea ori unde, voi să deschideți fie-care la lecția, ce v'am dat și să celiți cu glas nalt și cur agioși, că-s dōră popii și antistia sđnt și ei omeni ca toți omenii. Și mare va fi cinstea și bacuria acealua, pe care protopopul il va dāruī cu miri-te ce lucru scump și frumos adus de pe la orașele cele mari.

Atāta ne trebuia nōue băeților, să șcim fie-care lecția, ce o să rēspondem în esamen. Că o învățăm pe de-arostul și o dorāiam cât e ziua de lungă pe acasă, de asurđiam pe ai nōstri și spāriam puceii, ce dormiau linișciți la umbra gardului. Ier cât pentru deschidērea cărții la locul cuvenit nu ne doriā capul; că umpleam indoietura ei cu sfārmituri de pāne uscată până să infoiā ca o pātașcă și nu trebuia decāt să o miști olēca, ca să se deschidā singurā la fōia unde ne eră lecția.

În sfișit după multă așteptare și după multă bātăie de cap, ce aveam cu învățarea lecției, cu scrierea corectelor, cu învățarea rugăciunilor și cu alte lucruri, ce să cer la esamen, sosiā și Lunia cea cu pri cinā. Imbrăcați toți cu vestiminte curățele de sērbătore, piep-

tănați neted cu cărarea la o parte și cu toate cărțile, ce le aveam subsoră p'eam de dimineață la școală, după ce sărutam pe părinți în mână. Și frica, ce ne cuprindea inima, se îndoaie, când intrând în școală vedeam măsă cu corectele și cu globul pământului pe densă, încungiuată de o mulțime de scaune, când vedeam toate cele curate afară de obicei și mai cu seamă, când ne priveam unii pe alții cu fețele smerite și pline de pocăință.

Și numai câte odată, când ne perdeam cu gândul în privirea globului cu magnetul tremurici de desubtul lui mai uitam pentru o clipă frica, ce ne apasă sufletul. Și mult ne miram de această sculă șodă, ce în tot decursul anului nu aveam ocazie a o vedea.

Jupânul dascăl îmbrăcat și el de sărbătoare se plimba cu mâinile la spate pe dinaintea băncilor, mai eșă câte odată până în mijlocul drumului se se uite în calea fruntașilor din sat, ier noi ședeam oblu ca pironiți și nu grămușdam o singură vorbă, de par că nu eram noi aceia, cari săriam din bancă în bancă și ridicam toiturile, ce se aușiau din a patra uliță.

Într'un târziu iacătăi că intră pășind lin și asemenea: protopopul, popii, primarul și alți oameni cu stare și de frunte în sat. Ei dau mână cu dascălul, ier noi sculați în picioare începem a cânta „împărate ceresc”. Isprăvind această cântare se puneau oșpeții pe scaune dîcîndu-și unul altuia câte o vorbă de glumă și privind la băiatul său nepotul, ce-l aveau în școală, noi asemenea ne puneam jos și priviam cu sfială la bătrânii dinaintea noastră.

Atunci începe protopopul a ne chema de-a rîndul și fie-care răspunde după cum îl tăia capul și după cum era întrebarea. Lecțiile din bucovină mergeau strună, până le puteam ținea rîndul, ier rîsbóiele lui Trăian le spuneam ca niște basmuri, ce le ascultau cu mare luare aminte oșpeții adunați.

Odată însă îmi aduc aminte, că a pațit'o bietul Cioban, un băiet mărișor, dar cam leneș și l'a mîncat o rușine, cum nu s'a mai pomenit.

Lucrul a fost astfel.

Când i dîce dascălul „deschide cartea Ioane fétu-meu unde a da Dumneșeu și citeșce” începe Cioban a frunđări și frunđăreșce și frunđăreșce, dar din gură numai începe. Vecinii îl boldiau mereu în cósă, dascălul i făcea cu ochiul, dar Cioban nimic. În sfirșit urîndu-se și protopopul de atăta așteptare i dîce:

„— Da bine fiule începe și nu-ți fie frică de nimeni!

Atunci răspunde Cioban frunđărînd încă cu multă sirguința:

— Apoi, me rog părinte, se me iertăți da așă se vede, că mi-au ros șórecii sfăimăturile de pîne din bucovină, că a zăcut multă vreme deschisă în podul grajduului, și nu mai aflu lecția.

Protopopul se uită în toate părțile neînțelegînd vorbele lui Cioban, noi isbucnînd într'un hohot, că me rog cum eră cu puțință se ne reținem risul, ier jupânul dascăl dîcea niște vorbe, ce nu se înțelegeau în larma ce se făcuse. Bietul Cioban începe atunci a-și șterge ochii cu palma, ier protopopul chiamă pe un alt băiat la rînd.

După ce răspundeau toți băeții și după ce se uitau toți cei de față la corecte ne ținea părintele protopop o vorbire, ce ne pătrundea până la inima; în care vorbire ne arêta folósele învățaturii, ne dădea poveșe peste vacanțe și mulțamiă jupânului dascăl, care se uită în pământ și se închină mereu, pentru silința ce și-a dat cu învățarea băeților din sat. Apoi împărția câteva condeie și calimare ca premii și luându-se nainte eșă cu oșpeții dimpreună în acelaș pas lin cum au intrat; ier noi cântam: „Deștêptă-te Române”, seu

„Ca un glob de aur”. Jupânul dascăl i petrecea până afară, apoi se întorcea sprinten și ușurel, de par că eră deasupra pârjolului, și slobod la gură cum nu fusese de acum e anul. Veți că, me rog, i părea și lui bine că s'a scăpat de o belea și a eșit cu fața curată din încercala, în care eră silit se între.

Jupânul Mitru lăudă apoi pe cutare seu pe cutare, dojenia pe celalalt și după ce ne vorbia și densul ce-i venia în gînd, cu haz, după cum i eră obiceiul, și după ce dădea apostolul pentru Dumineca următoare cutărui băiat ne dădea drumul; ier noi eșiam doi câte doi pe dinaintea lui dîcînd cu glas înalt: „Sê remăneți sănêtos jupâne Mitrule!” — Și mândrii noi de isbândă, ce am făcut înaintea bătrânilor din sat, mergeam în șir regulat dealungul uliții și ne uitam cu cósă ochiului la fetele, ce ședeau pe pomnolul de sub gard cu coselele seu cu furca în mîni; ier ele se uitau numai la noi, dar nu cutezau se ne grăiescã.

Astfel mergeam până în crucile satului, unde ne despărțiam și fie-care pornia grăbindu-se cãtrã casã, ca se ducã vestea părinților sei.

Dar pe lângă slujba, ce o avea, se mai pricepea Mitru dascălul și la alte meșesuguri, că eră dibaci și cu multă înțelepciune fierțatul. El dregea cêsornicul cãt de stricat se fi fost; el zidea casa din temelie și până la coperiș, de trebuia se te miri de atăta iscusință; eră ușurel la mână și-ți altuia pomii în câte chipuri poștia; eră pușcaș ca el, ce-ți nimeria vrabia în sbor, șcia se tragă din lăută și cântă din gură cum nu se mai aude, decăt dórã la mănăstiri și bisericile vlădicesci.

Și deu cântăreț ca Mitru dascălul nu s'a mai pomenit în satul nostru de când s'a fi bătut parú 'n el, și cine șcie cãtã vreme are se mai trecã până s'a îndurã Dumneșeu, se mai trimitã creștinilor din acel sat un om cu gură de aur, cum avea fierțatul Mitru.

Par că-l ved și acuma cum își legănã trupul ridicându-se în sus și în jos, când cântă în strana dreptă și cum făcea cu mîna la figuri încolăcite, când cântă cu băeții în corul bisericii; ier creștinii ascultau ca morți și nu-și mai luau ochii dela gura lui.

Dar e demult de atunci.

A murit Mitru dascălul și au trecut acele vremi frumoșe și pline de farmec; dar amintirea lor întregul șir de ani, ce va aduce viitorul necunoscut, nu o va puté șterge din sufletul meu și a acelora, cu cari împreuna am trecut prin cea vërsta neuitată, ce o numim „copilãrie”. Și toate ulițele satului meu, toate colinele, ce se află în giurul lui, îmi reamintesc câte o întêmplare nevinovată, la care am luat parte odiniórã. Școla de lângã bisericã mai stã și acuma smeritã și încungiuată de duđi, cum eră pe vremea mea, și tot mai curge prin grădina sa pãrãuașul cristalin, a cãrui unde repeđi ne învêrtiau morișcele fără măciniș și aceeaș sobã în patru colțuri încãldeșce băeții acuma, în giurul cãreia ne spuneam noi povestile ce le aușiam dela cutare moșnég și care mi s'au întipãrit în suflet pentru toate vremurile; dar alți oameni, alte lucruri încungiuată școla de lângã bisericã acuma, căci vremea trece și cu ea se schimbã oamenii. Dar cele mai frumoșe amintiri ale copilãriei mele vor remãne pentru vecie legate de școlã de lângã bisericã, în care am pus cea dintâi temelie a viitorului îndoielnic.

I. T. Mera.

Classicism, romanticism și naturalism.

— Studiu estetic. —

(Urmare.)

Precum classici vechi seu hranit din spiritul timpului de atunci și-și au ales obiectele din societatea

lor, precum au urmărit ei principiile și credințele ace-lui timp, cari toate se învârtiau în giurul religiunii, singurul și cel mai mare nutriment sufletesc a masei, astfel au făcut și artiștii renașcanței.

Poezii epici ca Dante, Tasso, Ariosto etc. și-au luat eroii religioși a creștinismului, dramaturgii au învârtat principii și etică creștină, artiștii plastici și pictorii au înfățișat persoanele idealizate din biblie.

Cu toate acestea însă clasicii tuturor națiunilor dela Renasanță încoco au luat cu formele artelor dela Greci și Romani și principii forme, ba obiecte mitologice chiar dela dascălii lor. Astfel se vede peste întreg classicismul o suflare de mitologie, de idei intrupate, de forme grecești, cu un cuvânt evul vechiu se a răspândit prin puterea frumuseții sale peste întreaga arta alor 19 sute de ani din urmă.

Cu toate că la toate popoarele religiunea a fost centrul vieții sufletesci, cu toate că religiunea a nutrit artele, clasicii dela după renașcanță, de și aveau o religiune mai perfectă ca a celor vechi, totuși au luat dela ei sugete și forme poetice și filosofice, de cari mitologia e atât de bogată, și atât de recomandată din partea atâtor artiști puternici. Vedem curat la clasicii italieni, unde arta se a renăscut mai întâiu după mai bine de 1000 ani de tulburări aduse de creștinism, cum mitologia grecă și spiritul vechiu năpădește lucrările basate însuși pe biblie.

Tot astfel la Francesii pe vremea lui Ludovic XIV în scriitori ca Racine, Corneille, Molière, vedem același spirit vechiu. Obiecte din istoria Grecilor și a Romanilor, cu mitologia și modul de cugetare de atunci, sunt sugetele de predilecțiune și formele acceptate și urmate cu credință a acestor scriitori. Ba ce e mai mult precum Aristotele a dat legi classicilor, astfel un mare critic de sub Ludovic Boileau a premărit formele clasice și le a închinat în legi sub cari și astăzi se mai ocrotesc clasicii.

Același spirit vechiu îl vedem în clasicii spanioli, în Cervantes, Calderon, Lope de Vega, Camoens etc. același spirit idealistic la Germanii Goethe, Schiller și cealaltă, aceleși legi clasice le vedem recomandate de Lessing națiunii nemțești. Tot așa la Englesi Milton, Walter Scott, Pope și cealaltă, dintre cari o miraculoasă excepțiune face singur Shakespeare, a le cărui drame sunt astăzi mai pe sus de toate dramele ce au existat vre-odată, și astăzi tocmai fiind că a rupt cu classicismul.

Cel mai mare păcat a classicismului în toți scriitorii pomeniți e idealizarea principiilor, cari nu ne arată nimic real și adevărat de pe timpul și din societatea ce tratăză. Omul de știință îndesert va cercă în arte un ajutor pentru a constată spiritul social ori filosofic a cutărei specie.

În clasici istoricul nu găsește o singură persoană adevărată, care se fi existat, ori se fie un rezultat a timpului în care a trăit, nu pentru că classicul nu a zugrăvit pe om, nici societatea, nici spiritul timpului, ci ideale cari sunt același pentru toți timpii. De aici vine starea păcătoasă a istoriei vechi, basată mai mult pe conjecturi și pe fapte, decât pe cauzele sociale ce le au cauzat.

De acea evul vechiu și însuși Renasanța e învârtită cum am dice în un nor. Scriitorii și artiștii cari aveau se decopieze natura, în loc se o făcă astăzi, au fost mai aplicați a se face dascăli naturei, a arăta ideale, și natura se le imiteze se le intrupeze de are poftă.

În această stare de fantasmă a găsit Shakespeare, literatura și artele peste tot. Densul în națiunea lui și mai puțin încă în literaturi străine, nu a găsit un singur model după care se se fi luat, ba ce e mai mult

se susține că el se nu fi știut limbă latină și grecă, din cari ar fi putut se se instruceze. Francesii pe vremea aceea nu aveau scriitori de model, ei erau atunci în stadiul de renaștere în care ne am găsit noi români înainte de asta cu 10 ani, când totul era latinizat, când în pedanteria noastră de a fi latini de viață desprețuiau adevărul, și mintea sănătoasă, pentru niște fantasmă cari ne făceau Don Quichoți, astfel erau francesii atunci, cari își aveau singurii literați în classa călugărească nutriți de legea creștină scrisă în latinește.

Scriitorii renașcanței italiene în acel timp neguros, când erau prigoniți de preoțimea ce domnia și instrua lumea, erau pre izolați ca se ajungă în Anglia.

Astfel Shakespeare și a zidit principiile artistice singur pe calea observării, și a analizei. Că existe și e folositoare drama, se a convins din efectele rele a dramei engleze, care la scriitorii englezi de dinaintea lui era o papușerie copilărească, îmbrăcată în pedanterie.

El a vădit că societatea, și sufletul omenesc e singurul izvor din care trebuie se se nutrească artistul. A înțeles că arta are se decopieze și nu se creeze, că artistul are se observeze și nu se fie observat de natură. A înțeles că sufletul omenesc e destul de bogat și are taine destul de frumoase de aprofundat. Mai pe sus de toate însă a înțeles ca omul e o unitate și ideile sunt numai părțile lui constitutive, că ele sunt afară de om, și că omul are se și le câștige tocmai așa cum își câștigă nutrimentul trupului ori alte averi materiale, și că după ce le a câștigat ele sunt ale lui și nu el a lor.

În sfârșit a vădit ca omul e chemat a trăi în trupul lui, în creșterea, în societatea și pe pământul în care a născut, că el face lumea, și nu ideile, că el câștigă ideile numai ca pe un mijloc și nu ideile întră în om ca se-l făcă mijloc spre o țintă pusă în vezduh.

Și fiind că lui i era drag de om și ține la întregitatea lui, fiind că el avea se pună în dramele sale pe om așa cum l'a lăsat natura, densul prin geniul seu până acuma neegalat, prin ochiul seu ager a știut se-i aprofundeze toate tainele sufletului, și pe acesta se le bazeze pe cause din lume în atingere imediată cu omul și nu pe cause supreme, pe Ddei ori pe abstracțiuni afară de el.

Shakespeare înainte tuturor filosofilor și artiștilor a înțeles că psihologia omului e o știință practică, cu cauzele în om însuși, și nu o știință metafizică cu cauzele în vezduh ori în mâna cutărui inger păzitor, ori a cutărui Dumnezeu cu voința nehotărâtă. Psihologia care face viața omului, în care se zugrăvește totă idea și din care ese totă fapta omenescă, Shakespeare și-a făcut-o obiect de un studiu profund, fără altă lege ori ajutor, de cât observarea. Și pe acesta psihologie practică și-a rădemat toate persoanele dramelor sale absolut originale.

Și acesta natură nefalsificată, a dramelor lui Shakespeare, e punctul care-l deosebește cu totul de clasici. La densul fondul, adecă psihologia naturală eșită din elementul în care omul trăiește, e cu totul opusă psihologiei metafizice a classicilor, care nici se pôte numi psihologie omenescă, fiind că nici un om pe lume n'a cugetat, n'a vorbit, n'a voit și n'a lucrat, așa precum ne arată classicul.

Drama classică ne place și o admirăm până ce suntem neesperti, și ne lăsam amăgiți de principiile ei, fiind că vedem în ele un ce care e mai pe sus de noi, mai mult credem decât ne convingem. Drama classică o iubim fiind băieți cu mintea, nici odată însă nu tragem învățături practice din ele, tocmai fiind că la primul pas în lume ne convingem că nu ne stă în putere.

În drama lui Shakespeare însă ne vedem pe noi însi-ne, facem comparațiuni între sufletul acelor persoane și al nostru, ele vorbesc ca noi, și lucră ca noi, ele sânt oameni cu trup și cu suflet ca și noi, virtuoși și păcătoși ca noi, și în lume sânt supuși aceleiași vieți schimbătoare ca și noi. Și tocmai fiind că în dramă ne vedem propria vietă, ea ne place de sute de ori mai mult, și fiind că ne înveta a cunoște pe om și a trăi cu ele, ea ne e de 10 ori mai scumpă, și mai folositoare.

Noi dăm credământ la tot ce se petrece în o dramă a lui Shakespeare, și de acea ne mișcă, ne storce lacrimi, ne convinge și ne determină a lucră în vietă după morala omenescă, care e croită pe puterile noastre omenesci.

Cu un cuvânt pe când classicii au făcut o papușerie de idei schimbate în Dumneșei, pe atunci Shakespeare ne arată propria noastră vietă, pe când aceia dau învățături sfinților, pe atunci acesta instruiăză pe om, pe când aceea declamăză, acesta conversăză omenesc.

Pe când persoanele classice au trup și societate de lux numai, pe atunci ale lui Shakespeare au trup și societate, fiind că în ele nașce, trăieșce și onore, în ele își caută fericirea și în ele își pörtă lupta pentru esistență și bunăstare.

Direcțiunea lui Shakespeare pe vremea lui, și de atunci până în zilele noastre, nu a avut nume nici oameni cari se o înțelegă și cu atât mai puțin artiști copti la cap, cari se încerce a-l imita. Pe timpul lui plăcea oamenilor aleși numai, cari erau puțini la număr, și peste hotarele Angliei nu a eșit. În Franca în secul trecut, secul așa numit a renașcerii, Shakespeare a fost nesocotit. Ensuși marele distrugător Voltaire îl tratează rău și cu dispreț în scrierile sale.

Cu toate acestea însă principiile practice a le lui Shakespeare din și în și au prins rădăcini tot mai tari, tocmai fiind că sânt practice și obiect a unei științe profunde.

Științele pozitive cari în seclii ultimi și-au luat un sbor așa de repede, au aflat arta lui Shakespeare luptând pentru același adevăruri, și lumea în deșteptarea ei științifică tot mai mult se a familiarisat cu analiza naturala a lui.

În Franca sub Ludovic XIV în secul classicismului, singur Molière, acest spirit profund a știut în câțva pe urma lui Shakespeare să se lege de natură și se sbiciuiescă păcatele dîlnice a le omului. Și el însă în formă a remas classic.

În secul trecut însă când Voltaire cu piana sa ageră scria drame mai classice ca ori când, când filosofii, legislatorii și artiștii învățau principiile abstracte a omului lor abstract, se u găsit un singur filosof, pe atunci cu nume mai modest, Diderot, care în romanele lui filosofice a urmat pe Shakespeare, și a atras atențiunea lumii asupra adevărului real.

Pe când Voltaire, Rousseau și tovarașii lor, filosofi hrăniți de principiile ideale a classicilor, dovediau cu multă patimă că omul e un suflet fără trup, servit de organe, inzestrat cu judecată și voință, a cărui acțiune armonioasă și ideală se desfășură prin discursuri și respunsuri, în o lume construită de logică afară de timp și de loc, pe atunci Diderot singur ademenit de Shakespeare dicea așa: „Omul e o mașină nervoasă, guvernată de un temperament, dispus la halucinațiuni, răpit de patimi fără frâu și din esență fără o judecată constantă.

Pe când filosofii seculului trecut făceau din om judecata, buna și perfecțiunea intrupată, vrednică și doritoare de libertate, frațietate și egalitate, pe când legislatorii ca Montesquieu croiau legi pentru acest om

ideal și chimeric, pe când societatea se hraniă neconținut de aceste fantasii frumoșe și pregătiă revoluțiunea, pe atunci Diderot în cunoștința slăbiciunilor omenesci tremură în un colț de lume, de frica abuzurilor ce amenința Franca.

Voltaire voiă ca omul să fie cu o judecată perfectă și neabătută, înțeleg omul abstract fiind că pentru filosofii idealști ca el nu există om sănătos și om bolnav nu om țeran și om aristocrat, nu om avut și om calic, nu om cu patimă și om flegmatic, nu în sfârșit om crescut, onest și om crescut hot, pentru el nu există decât omul abstract, omul general, omul frances cu judecată tare și din natură dispus numai la bine și adevăr.

Voltaire dicea că omul e judecata intrupată și n'ai de cât să-i dai cale liberă și el și-a ajuns toate scopurile ideale.

Rousseau din potrivă în formă, dar același în principiu voiă ca omul să fie al naturei, el să fie scos din societatea stricată a orașelor, să fie crescut în izolare în mijlocul naturei, în sfârșit omul să fie un cioban și vietă lui o idilă.

(Finea va urmă.)

Sylvio.

Suvenirii și notițe de călătorie.

(În Transilvania, România și Dobrogea.)

(Urmare.)

Imigrația în România a fost început a fi amenințată, de unde a urmat de sine luarea tuturor măsurilor din partea guvernului și a legislațiunii române pentru a se împedecă.

Dela 1861 până 1865 adeca în 5 ani escedentul intrațiilor asupra eșilor din țară a făcut 81,227, vă să dice a medie anuală de 16,245.4. Dacă se lasă a se continuă acăsta imigrațiune nu eră de lipsă un secol ca Jidanii se dice acăsta este țera noastră și România se devie a 2-a Galiția.

După datele statistice ce avem până acuma despre mișcarea populațiunii din România, escedentul nașcutilor la Români asupra mortalității face circa 3.5% (la mie) pe când a Jidanilor este 7.0, adeca de 2 ori mai mare ca a Românilor. Aceste date matematice asemenea au implut de grigi pe părinții patriei din România. Dacă Jidanii pe lângă înmulțirea lor în urma imigrațiunii se înmulțesc și prin nașcere tot îndoit ca Români, și dacă acăsta se va continuă mai departe, va trebui se ajungem o și tristă când majoritatea populațiunii din România se fie jidovescă.

Stând astfel lucrul, dreptul de conservare al statului român, dreptul și datorința de aperiare a intereselor țării sale, i impun sarcina de a se aperi de acest nēm, ca de o hălă ce vră se o nimicescă; de a combate ovreismul și ai închide toate ușile ca să nu pötă străbate acolo unde voieșce.

Se fac amintire de un lucru ce mie imi vine curios. De câte ori guvernul României a luat măsuri energice de a se aperi contra ovreismului, de câte ori a eserciat un control asupra lor și a pedepsit abuzurile se u a luat măsuri prin legi de a se aperi de ei și influințele lor; totdeuna sa redicat Europa întregă contra României; Austria, Englitera, Franca, Germania, toate se făceau aperiarii Jidovilor, toate făceau presiune asupra guvernului român în favorul israeliților. Astăzi însă se alungă din Rusia cu decile de mii de jidani; Europa este plină de ovrei alungați, dară tace, nu dice nimica ca peșcele, nu ia sub scut pe ovrei, nu face imputări Rusiei. Cum s'a putut metamorfosă Europa așa curënd?! Dară destul pentru astadată.

Me voiu întorce la firul întrerupt al descrierii călătoriei mele.

XLIV.

În 3 aug. n. sêra am ajuns la Făurei unde me așteptă cu mult dor un bun amic, Elisie Pop, șef de stație la acea gară. Până aci ma petrecut și inspectorele controlor dela acea linie, a calei de fer Em. Sidor. Aici am petrecut 24 cêsuri, care timp l'am folosit pentru a investiga frumosul și nemarginit întinsele campuri și șesuri, avute nu numai de holde de totfelul dar și în plante ce interesează pe botanist. Dela Faurei am dus pe lângă o frumoasă recoltă botanică cele mai placute suveniri de o petrecere precum cari am avut în viață. Atât amicul meu cât și soția lui mi-au procurat în acest scurt timp prin primirea și ospitalitatea lor surprindtore o amintire neuitată.

În 4 după ameză am plecat însoțit d. E Sidor la Buzău unde am avut destul timp de a face o mică excursiune pe niște rituri, unele apetoșe, în apropierea garei dela Buzău unde am făcut ierborisări.

Buzău este un oraș cu circa 12,000 locuitori situat pe malul râului Buzău ce se vîrșă în Siret. Buzău este capitala județului Buzău, la mijlocul României despre Transilvania. Buzău este reședința prefecturii, a tribunalului și a altor autorități secundare. Buzău are o biserică frumoasă zidită de Rad al V cel mare, la 1500. Are reședința episcopiei, un seminar, 2 școle primare de băieți și 1 de fete. Are o tipografie. Are stație telegrafică și a drumului de fer. Are tîrg de țeră (băiceii) la Drăgaica. Pe riul Buzău se află construit un pod de fer de 500 metri lungime. În vechime se numia acest oraș Napuca ier mai târziu Buzograd.

Aci aveam se petrec până demineta la 4 $\frac{1}{2}$ cêsuri când aveam se plec cu trenul accelerat până la Ploiești.

În o ospetarie din oraș unde am tras, am făcut cunoștința cu mai mulți onorațiori, între cari amintesc nominativ pe dr. A. Rus medic de regiment la Dorobanți, Dimitriu șef de prefectură, mai mulți ofițieri de la Dorobanți. Mai interesante au fost discușiunile noastre asupra resbelului 1877—78, organizarea armatelor și în specie cea românească. Am avut și aice, durerea de a vedé cât de puțin sîntem noi cesti de dincóce cunoșcuți, cât de puțin sînt cunoscute referințele noastre. Dar simpatii am descoperit și aci pentru noi ca peste tot locul în România.

După un somn scurt de vre-o 3 cêsuri am plecat la Ploiești unde sosind destul de dimineta, și unde aveam se petrec mai multe cêsuri până la sosirea trenului accelerat dela București, am folosit vremea pentru a ierborisă pe un rit nu departe de gară și lângă un drum nou ce se construia dela gară în oraș, apoi pentru a vizitá orașul.

Ploiești, este un oraș cu peste 33,000 locuitori situat nu departe de riul Prahova ce se vîrșă în Jalomita. Numirea și-o ia fiind că este aprópe de munți și astfel este espus des la ploi mari. Are 29 biserici, dintre cari biserică domnescă zidită de Mafteiu W. Barsarab, ier la 1640 sa zugrăvit din nou de jupan Avram Brașovean și soția sa, puindu-i hramul s.-tilor ap. Petru și Pavel.

Ploiești este un oraș frumos cu o situațiune bună, face comerciu însemnat, are bălcu mare (tîrg mare) în april și mic în totă săptămána, marți și vineri, numit obor. Are un liceu frumos. Pe frontespiciu stă scris: „Științele basea verității“. Înaintea edificiului se aflau aparate pentru gimnastica. Aș fi voit sê-l vizitez bucuros și în launtru, se vîd întocmirile lui, se vîd stabilimentele de instrucțiune, biblioteca etc., însă deo-

parte erá pré dimineta, și chiar atunci se renová de altá parte timpul imi erá pré scurt.

Are 3 școle de băieți, 3 de fete și mai multe pensionate private de ambele sexe. Are stație telegrafo-postală și de drum de fer. Este reședința prefecturii județului Prahova, a tribunalului de prima instanță.

Acest oraș a stat bine și a înaintat cu mult succes și înainte de calea ferată dela București, Predeal, prin strinsa legatură ce are deoparte cu București de altá parte cu Brașov. Decând însă stă în legatură cu acestea apoi cu Brăila și cu Galați prin căi ferate, progresază cu pași mari, desvóltă o viață din ce în ce interesantă. Mi-a plăcut bine arangiamentul orașului carele are grădini publice frumoșe, oteluri frumoșe, strade pavate și luminate. Cu un cuvînt Ploiești este un oraș în înflorire și cu viitor frumos.

Din punct de vedere istoric acest oraș este cu deosebire însemnat pentru batalia ce a avut aci Mihaii Vitezul la 1600 cu Turcii.

După ce mi-am terminat ierbosarea și am vizitat pe cât am apucat orașul, m'am rentors la gară, sosiá timpul de plecare. Aci aflai pe peronul garei o mulțime mare de public mestecat carele așteptá sosirea trenului accelerat dela București.

După ce mi-am rescumperat biletul până la Sinaia și mi-am computat câte spese voiu mai avea, voiam sê-mi preface restul de bani în bani austriaci, pentru că șciam cumcă la Sinaia s. la Predeal, stațiile cele mai însemnate ce mai aveam în România, anevoie voiu puté schimbá.

Întrebai de ospetar și acesta mi se oferí a-mi face placerea decă i voiu cumpêră florenul austriac cu 3 lire (3 franci.) Eram în tîrg cu ospetarul când se apropiá de mine și fără multă introducere me agrăieșce întrebându-me decă imi trebuiesc mulți fl.? În preț de circa 100 lei. — Lasă pe nêmt îț vînd eu cu prețul dela București. Suprins de acêsta bunavoință n'am întárdiat ai mulțumi. Acest d. erá un colonel român dela dorobanți, un om frumos cu esterior fôrte simpatic și impunetor. După ce ne-am recomandat unul la altul am început a ne preumbla pe peron, a conversá despre multe lucruri între altele despre luptele dela Grivița unde luase parte activă.

Nici n'am știut cum a trecut vremea când ni se anuncia sosirea trenului. Chiar povestiam cumcă aștept sosirea a lor 2 amici dela Giurgiu cari mi-au promis a merge cu mine la Turda, adunarea generale a Asociațiunii, nici nu eram gata cu vorba, când stând trenul, cine sare mai iute din tren? amicii mei directorele gimn. din Giurgiu, Droc Bărcian și șeful telegrafo-postal din Giurgiu C. Flor. Lupus în fabula, esclamá colonelul, ier eu eram fôrte vesel de venirea acestor amici. De aci în colo nu mai eram singur, aveam societate de călătorie.

După ce am mai făcut cunoștință cu mai mulți ofițieri, apoi cu d. inginer Făgarașan, fost stipendiat al societății „Transilvania“. ne-am suit în tren.

Nici nu șciu cum a trecut timpul de repede până ce am ajuns la Sinaia unde, informat fiind cumcă Al. Sa Reg. principele Carol I, se află acolo, aveam în programă se nu părăsesc pămîntul României fără a vedé a salutá în persónă și a aduce omagieile mele bravului și celui de întăiu căpitan român dela Plevna.

Dar înainte de a continuá mai departe voiu rămâné, cu indulgința cetitorului, puțin la Sinaia.

(Va urmá.)

Dl Slavici și serbarea „României June“ întru onorea „Convorbirilor literare“.

(Urmare.)

Dară dl Sl. stăruie pe lângă păstrarea străinismilor din cauză, că, după dsa, „tote (?) cuvintele străine, pe cari le-am primit alături cu alte cuvinte mai românești în limba noastră, înlesnesc vorbirea scurtă și cu tote aceste precisă și clară, pentru că exprimă fiecare o parte otărită din sfera noțiunii generali“. Așa să fie ore? Să vedem.

Mai întâiu și întâiu noi așa ne aducem aminte, de nu ne înșelă memoria, că mai mulți scriitori de peste munți folosesc promiscun surugiul și vizitiul, fără pic de nuanță a sensului lor; bună oră mai de curând „Resboiul“ ne relată, că mai ieri alaltă plecă din Craiova un biet de vizitiu cu căruța cu doi cai, având cu sine ierbă de pușcă în cutii de plumb puse într'o ladă de scânduri*, și pe drum cădă victimă exploziunii ierbii de pușcă. Ori că dără și cociarul său mēnaciul acesta eră de cel îmbrăcat în liverie și lada de lemn pusa într'o caretă de gală?

Nu mai puțin ca trase de pēr ni se par nuanțele de sens, ce dsa atribue fereedeului și heleșteului față de baie seu scaldă și fața de pescărie seu lac de pești. Da, așa numesc la noi în Transilvania locul cu apă, unde se țin ori se prăsesc pești, ca purcările locul unde se țin ori se prăsesc porcii etc., ieră locul unde se vënd e piața de pești, ca și piața de vite, de porci, de legume, și așa mai departe. Afară de acea încât pentru heleșteu și fereedeu, cari se aud dincōce de munți fōrte rar și mai numai prin unele cetăți și în impregiurimea lor, pe unde în regulă ori ce limbă e mai amestecată și mai coruptă, dl Sl. știe prē bine, că Magiarul se îndestuleșce cu singurul „halastō“ pentru a exprime locul și de ținut și de prăsit pești, și cu singurul „feredō“ (care nota bene însemnă încă și pe cel ce se scaldă) ca și Germanul cu singurul „Bad“ în societate cu un epitet, pentru a exprime scaldă seu baie caldă ori rece: numai nōne Românilor să nu ne fie ore de ajuns lac de pești și pescărie, baie și scaldă, câte două cuvinte pentru aceași noțiune? Numai noi să amblăm după pere pădurețe, după gunōiele și lăpēdaturele tuturor limbilor, spre a le dă cetățenie în limbă-ne sub liti, ce nu posed? Nu; atari principie limbistice și regule de cultivarea dulcelui și sonorului nostru graiu latin, mărturim. nu încap în minlea noastră cea marginită; și am fi curioși a ști, ce nuanțe de sens va mai inventă dl Sl. cu ajutorul atăror principie între bucătar și socaci, cumnat și șogor, spurii și bitong și bastard, faur și coaciu, faimă și veste, și între alte deci și sulte de acestea.

Mai mult. De lipsă e ore, folositor e, să avem în limbă-ne pentru tote nuanțele de înțeles ale noțiunilor câte o expresiune a parte, câte o vorbă descilită? Negăm și pernegăm. Iecă aci p. e. francescul „le public“, câte nuanțe de sensul noțiunii sale generali nu mai respică acest cuvânt! Germanul îl traduce cu Lesewelt, Lesekreis, Lesezirkei, cari expresiuni tote sunt numai pentru publicul scriitorului; unde însă e încă publicul teatralistului, al pictorului, al baletistului și al veri-cărui adunări, cari Germanul nici că le mai pōte exprima, dar pentru cari tote Francescul cel practic și

curtenitor se mulțameșce cu „le public“ al său? De asemenea se mulțameșce cu „coup“ pentru germ. Streich, Schlag, Schmiss, Stoss, Schuss, Stich, Hieb; cu „copier“ pentru germ. abschreiben, abzeichnen, abmalen, și cu numeroșe altele de aceste.

E dără pentru asta francesca mai puțin aptă de a întrupă ori ce subtilități ale cugetării și mai puțin luminōșă, decât germăna? De unde! Tocmai din contra. Francesca aplică cuvēntul său larg și multe însemnător în câte și mai câte impregiurări, unde germăna caută să pună când o vorbă când alta de însemnare mai strimțută, și unde dēnsa de multe-ori nici nu mai are ce pune, precum vēdum. De aci neasēmēnata îndemānătate și aptitudine a francessei desclinit pentru prosă și conversațiunea socială, unde așa dīcēnd mai mult atingem și indegetăm, decât eshaurim materia, ceea ce chiar asta învōlve umōrea, bunmotul său șaga, spirițialitatea în vorbire și scriere. De aci coloritul mai că poetic al prosei francesce, care ēnsușire de altă parte — avēnd tot lucrul bun pe lume și ore-care lature rea, și vice-versa — e încâtva spre dauna limbei francescei poetice, rămānēnd în urmare pe sēma acestei puținē expresiuni mēduōse, puterōse în semnificative. (Cfr. A. Fuchs: „Die romanischen Sprachen im Vergleiche z. Latein“.)

Cu un cuvēnt: după intima noastră convicțiune e piacul, pentru că e nenecesari și nefolositori, a profană altarul Larilor și Penaților latini ai limbei româneșce cu câte tote lăpēdaturele barbare, sub pretestul a nu șciu ce nuanțe de sens al acestora. Acești Lari și Penați latini ai limbei ne pădīră ca ginte latină în restimp de două mii de ani. La Dumneșcei străini nu ne închinām, pentru că nu le cunoșcem puterea și bunăvoința față de noi. Rēmānem dar credincioși străvechiului geniu al limbei româneșce chiar și în de acele, unde lui nu i-a placut a creā pentru tote subtilități și nuanțele cugetărilor expresiuni desclinite, precum nu are de acestea întru tote nici o limbă din lume, ci a mai voit a lāsă romānescăi ca unei limbi avilitice latitudinea cercuscierii.

Vom dīce dar și în viitor, cum dīcea în trecut strabunii noștri mai puțin învățați, dar și mai puțin infectați de curioșe inriuriri străine: „pānea noastră cea de tote dīlele“, nu: „dīlnică“; vom face acea „dī de dī seu în tote dīlele“, nu: „dīlnic“; pentru că obiecțul ne este „de îndemānă“, nu: „îndemānelnic“; de și cestiunea ar fi „lăturală“, nu: „lătural-nică“; și împărtășiri „de petrecere seu petrecătōre“, nu „petrecănōse“. Vom scrie și roști, conform organismului limbei româneșce, „națiune, constituțiune, comisune“. nu: „nație, constituție, comisie“, pentru că dela aceste vorbe ciuntite nu șcim „per quam regulam“ se pot forma derivatele „națiu nal, constituți unal, comisi unar“. Acesta până atunci, până când direcțiunștii nu se vor nisui a-și dă măcar aparență de consecință și a roști: ori „nație, constituția“ după vechia și singura „înțeleptie“ și după nōnele poporali „comisie, jucūtie“, pe cari bietul Român din popor le auđi din gura domnilor „comissio, executio“; ori „nață, constituță“, și de aci „națal, constituțal“ (național, constituțional), precum au și început unii a scrie și pronunția „prefață“ (dela l. prefationē, nu dela prefacies, ce nu esiste), cari, drept să spunem, sūnt întru aceași mai consecinți. Nu ne va fi frică deloc, că prin acest soi de vorbe neciuntite romānescă ar putē deveni nesonoră și monotōnă, precum nu deveni soră sa italiana cu „nazione, costituzione“ și alte nenumērate ale sale, tote cu terminațiunea one.

Ne vom feri și de „povestăși, săgetăși, duelgi“ (povestitori, săgetari, duelanți), de „mieră, mierare“ (mirare, „Contemporan.“; așa pronunție la noi în Ar-

del numai Țigani, Armenii și Jidanii), și de semenii lor hădoși, cum și de concordanțe și construcțiuni ermafrodite, nici active, nici pasive, nici bărbat, nici femeie, ca bunăoră: „în timpul din urmă s'a consultat și pe doctorul cutare“, „ei își vor ajunge la scop mai curând“, „când eră densesii s'e apropie malul“, „copii le ajută pentru legarea snopilor“, „sunt speranțe că se va reuși în acest lucru“, „la spatele meu“, „copilele șede“, „știri noi“, și alte și alte secături și comedii limbali transcarpatine. Pe conștiință! la cetirea lor ți se sue p'urul maciucă în cap, ved'end o anarhie așa de cumplită pe terenul scumpei noastre limbi, încât i vine omului a crede, că scriitorii transcarpatini — onore puținelor esceptiuni! — n'au mai avut vre-odată gramatică românească în mână, și i pare, că lucrul merge aji mai rău decât acum e un pătrar de seclu, pe când poetul G. Sion cântă (Bola mea):

„Limba mea cea românească
Nu sunt sigur dec' o știu;
Dar, și dracul s'e plesnescă,
Autor voiesc s'e fiu.
Stil, gramatică, sistemă,
După capul meu croesc;
Ori ce regulă s'eu temă,
Neroșii le socotesc“.

Locă de ce ne încumetasem mai adineori (în „Familia a. c.“) a enunția, că precum mersul cultural al limbei italiene fu caracterizat prin d'isa: „lingua toscana in bocca romana“, așa p'ote se va dice orecând despre româneasca noastră: „limbă ardelenă în gura bucureșciana“, (nu „iașiană“, căci pronuncia din părțile moldovene, mărturim sincer și franc, ne pare și sună cam armeno-țigano-jidănită, așa cât noue ne vine a ride chiar și de rostul românească a Români nascuți și crescuți în Transilvania, decă și după ce aceștia petrec timp mai îndelung în Moldova.) Dl Sl. recunoșce aceștia încât pentru viitor. Martureșce, că „direcțiunea culturai noastre moderne procede din Ardel, dela Blaș, unde s'au ivit ideile și s'au stabilit principiile generali, pe cari se întemeiază întregă viața modernă a poporului rom.; însă ele nu pot fi aplicate, dice, decât în statul român, numai acesta putend fi purtătorul culturai noastre naționali; și ar fi din partea Românilor din alte țeri o presumpțiune a voii se mai de și de aci înainte direcțiunea înaintării noastre, mai ales în ceea ce priveșce limba“.

Noi dechiarăm sus și tare dlui Sl. și tuturor confrăților de peste Carpați, că nici prin vis n'am visat și nici prin minte nu ne-a trecut s'e dăm nu știu cui și nu știu ce direcțiuni. Feri D'omne! s'e ne bagăm noi lingura unde nu ne ferbe Țola, se ne mestecăm în afacerile dvostre, ceea ce nici vrem nici putem face. Chara și dulcea-ne limbă strămosescă însă ne este comună: noi încă suntem fii ei, ieră ea e mama și a noastră. Criminali am fi drept'acea și nedemni de numele de om, ca s'e grăim cu Herder, când pentru voia și placul ori-șicui ne-am lăp'edă de densa, când am încelă de o îngriji și dădăci cu cea mai fragedă iubire, și când n'am scote măcar un țipet de durere, ved'end-o maltractată.

Iee frății de dincolo conducerea și direcțiunea culturai limbei rom. de aci înainte în mână-și: bucușii ne invoim. Starea lor actuală în t'ote privințele mai favorabilă, nespun mai favorabilă ca a noastră, i și îndreptătesce la aceștia. Dorința noastră ferbinte, ba rugămintul nostru frățesc este numai: s'e se ferescă de a periclită, prin resușcătarea și introducerea a toți solescismii și barbarismii și a t'ote neregularitățile provinciale în limba literară, rezultatul sforțării eroice ale

generațiilor precedinți din câteva deci, putere-am dice din câteva sute de ani; rezultat, care cu bucurie îl vedem aji nu numai pe câmpul limbei și literaturai noastre regenerate, ci care a redundat în mod binefacător și asupra celorlalte terenuri ale vieții noastre naționali. S'e nu ne facă a bate calea mănului, ducend-ne înderēt la puncte de plecare, ce le credeam de mult superate și lăsate înapoia noastră, la limba din Moldo-România de pe la începutul seclului, — când amantii corespondeau unul cu altul româneșce cam așa (Calendar Iașilor 1844):

Cuconiță!

În s'fârșit nu am putere s'e mai fiu obișdui,
Și acesta printr'o zapiscă eu demult ț-am dosloșit.
Că făcend sprafcă în mine în acest amar predmet,
Din povodul Dumi-Tale m'am treșit cu rană 'n pept.
Dar Dume-Ta prin povescă mi-ai făcut aspru ponos,
Vrënd cu mine peripiscă și cerend s'e-ți dau dopros.
Ascultă-me, Cuconiță; iecă-ți docladarisesc,
Că jaloaba mea nu dice, decât cum că pătinesc;
Și vipiscă, ce-Ți trămisem, nu merită vigavor,
Căci din hodul d'elei mele se vede numai amor, șcl.

s'eu

Beicachi-mu!

Paraponul, ce-l făcuseși file, io l'am priimit;
Ostoson nu ai cuvinte, fosmul meu cel mult iubit.
Tita-ftelis? Eu, aga-mu oriste, iț hereșesc,
Și io, malista psichi-mu, io iț spun că Te iubesc.
Iți teriază lipon, a-m scrie ș'am bănuț?
Când, archonda țelebi-mu, ești sigur că te-oiu iubi.
Tipotes nu am în lume, parigorie nu ved!
Dar când me aflu cu Tine, bei-mu, în raiu me cred, scl.

Limba-ne vechie italică este, după nemuritorul filo-român Ed. Quinet, s'emnul, titlul nobleței noastre, deci și al dreptului nostru la o viața individuală națională în aceste regiuni. Cine ne ajută a păstră, a apără, a desv'olță acesta salvașore latinitate în limba și în întregă ființa noastră: pace și frăție aceluia! Cine lucră contrar, pe unul ca acela îl ținem s'eu orb s'eu malevol, una din d'oue. Pe unul ca acela din detorință românească îl vom combate fără cruțare; și sperăm după D'eu, că geniul coloniilor latine, aduse înainte de asta cu mai d'oue mii de ani în est paradis pămēntesc de lângă Carpați și Istru, iș va inspiră luptaci în t'ote timpurile și printr'ensii va veghiă dea pururea asupra originalității, curăției și frumuseței graiului și cu acesta împreună asupra vieții poporului s'eu român.

Încă una, și apoi terminăm cu dl Sl. Dsa ne îndemă, ca, de și dsa și direcțiuniștii îmbrășoșeză în scrierile sale și barbarismii limbei, noi transilvanii s'e folosim numai în locul acestor barbarismi espresiuni mai bune româneșci și s'e scriem numai mult și bine, ca estmod se p'etundem cu limba noastră mai curățită și în cereurile din România. Cătă bun'etate! Ce grațios e dl Sl intru împărțirea rolului! Va s'e dică Ddsale s'e destruescă, noi s'e reedificăm, fireșce presupunend că vom mai putē și vom mai avē ce reedifică. E soră bună acēștia cu jocăria copilului, carele r'ogă pe părintele s'eu s'e-i redice casă din cărți ori din alte cele, ca apoi densul s'e-ș afle placerea resturnandu-o cu o lovitură de vargă. Argumentare și privire copilărescă, nedemă de cauza sântă și pre serioșă a cultivării limbei, nedemna de șciință și de dl Slavici.

S'e stăm acum puțintel de vorbă și cu frățiorii de la „România jună“, spre a apreția „sine ira et studio“ cele d'ise și făcute de domniile sale cu ocasiunea serbării întru on'orea „Convorbirilor literare“.

(Va urmă.)

Dr. Gregoriu Silași.

Eugeniu Marie Labiche.

Portretul ce reproducem în numărul de astăzi înfățișează pe cunoscutul dramatic francez Labiche. despre a cărui opere pline de spirit nu dubitam că au cetit și audīt și onor. noștri cetitori.

Labiche s'a nascut în Paris la anul 1815 și s'a dedicat jurisprudenței, dar succesul ajuns pe scena l'a înduplecat a urmă cariera literaria, unde ș-a câștigat lauri mai vârtos pe terenul vaudevillei.

Piese sale esceleza prin istețimea prelucrării materiilor, și dialogele sale compuse cu mult spirit, ne fac a uită contradicțiile și audacia ce-i caracterizează acțiunile.

S. R.

Literatura și arte.

A v i s.

Abonații noștri își pot comandă la noi următoarele scrieri cu prețuri foarte reduse: „Ranele Națiunii”, roman în 3 tomuri, de Iosif Vulcan, în loc de 3 fl. cu 1 fl.; „Novele”, de acelaș, în trei tomuri, în loc de 3 fl. cu 1 fl. 10 cr.; „Miresă pentru miresă”, comedie în 3 acte, de acelaș, în loc de 1 fl. cu 25 cr.; „De unde nu este rentorcere”, roman de Adrien Gabrielly, tradus de Tit Bud, în loc de 1 fl. cu 25 cr. Asemene se oferă și portretul dlui Ion Brătian, în loc de 1 fl. cu 30 cr.

Din: „Selavul Amozului” și din „Poesii”, ambele de Iosif Vulcan, nu mai avem nici un exemplar.

Edițiune nouă din „Lira Mea!” Esemplarele de lucș din colecțiunea de poesii noue ale redactorului acestei foi, trecând toate, în timp de două luni, s'a scos a două edițiune, care e și mai frumos legată decât cea d'intăiu. Prețul însă rămâne tot cel vechiu, 3 fl. Fiind că sânt de mai multe colori, onorab. abonații binevoiescă a-și alege coloriile, cari le plac mai mult. Coloriile sânt următoarele: alb cu rosa, alb cu vênēt deschis, roșu cu vênēt deschis, roșu cu vênēt închis, roșu cu alb, vênēt închis cu rosa, verde cu galbên, vênēt deschis cu galbên, vênēt deschis cu rosa. Totodată observăm, că esemplare cu 2 fl. nu mai avem. Din edițiunea populară însă, cu câte un fl., se mai află esemplare.

Editura Familiei.

Gramatica română de Vasile Mândrean, profesor licențiat în filologia clasică, a aparut în Lugos. Preț 1 fl. 20 cr. sêu 3 lei.

Carte didactica autorisata. Este sub presa și apare până la 20 august cel mult: „Lecțiuni de aritmetica” pentru clasele III și IV primară, lucrate în mod pedagogic și inzestrate cu primele încercări de raționament sêu demonstrațiuni, de Stef. C. Mihailescu. Călăuza învățătorului în notele din text. Numărose esercitii și probleme cu aplicațiuni practice, cu noțiuni de științe fizice și industriale. Partea cl. IV pôte servi și clasei I gimnasiale, clasei începătoare de comerț, de școlă normală și reală.

C e e n o u ?

Adunarea din Deș. Precum ni se scrie din Deș, adunarea generală a Asociațiunii transilvane pentru cultura și literatura română, s'a deschis duminica în 27 l. c. cu succes foarte bun. S'a adunat un număr mare, de vre-o câteva sute de membri, cari au fost primiți prin locuitorii de acolo cu un entusiasm și

o ospitalitate străordnariă. Banchetul și balul ce s'a dat a fost cercetate de o cununa frumoasă de oșpeti, cari erau încântați de succesul splendid.

Hymen. Dl George Bota teol. abs. și Ana Popu își vor serba cununia lor în Recea la 5 sept. a. c.

Cancelaria advocațională. Dl avocat Ioan G. de Popp și-a deschis cancelaria în Sibiu piața mare nr. 16, și face cunoscut interesaților că e tot odată curatoarele avocatului repausat dr. Răuciu.

Lui George Lazar s'a hotărît a se radica o statuă în București. Pentru ajungerea scopului s'au esmis cole de subscriere. O cola se află și la redacțiunea noastră.

Șcire îmbucurătoare. În zilele trecute a pornit din Galați spre Palestina vaporul „Thetis” cu 200 israeliți, cari erau veniți mai cu sêmă din Bacău, Moinești, Focșani și Galați. Urâm drum bun sulletelor oneste și capetelor cumiți ce au înțeles necesitatea d'a plecă din înăbușita Românie spre a se instala în alte locuri mai puțin pline de evrei.

Scarlatina prin postă. Diarul „Il Lancet” a publicat câteva scrisori d'ale medicilor englesi, cari dovedesc că este putinciosă acesta ciudată transmitere a scarlatinei. Doctorul Land, din Exmouth, n'avea printre clientela sa nici un cas de scarlatină, și nici măcar printre clientela colegilor sei nu se află un asemenea cas, când primi o scrisore dela un amic al sêu care i anunță mörtea unui copil de acesta bôlă. După deșe zile dr. Land se bolnăvi de scarlatină. Și dr. Hyatt fu chemat la un copil bolnav de scarlatină, și el nu mai avea nici un alt cas de acesta bôlă. Medicul cercelând causele, descoperi că părinții copilului primiseră dela niște amici ai familiei, unde erau casuri de scarlatină, cărți postale de care Englesii se servă în călătoriile lor. Dr. Knigh vëdu apoi p'un copil murind de friguri scarlatinose, după ce se jucase mai întâiu câteva ore cu o scrisore pe care părinții sei o primisgră de ascemenea dela o familie în care murise un copil tot de scarlatină.

O casă cu 14 etage. Gaston Tissandier scrie că vizitând orașul Londra a inspectat acolo un edificiu măreț, și care pôte fi considerat de un monument al arhitecturii moderne. În apropiare de mănăstirea Westminster se află construită o casă cu patru-spre-dece etage. Numărul ferestrelor în acesta casă, care dau pe stradă, este de 512, un aparat hidraulic urcă pe locuitori la etagele superioare; 1250 de ômeni se adăpostesc sub acoperișul acestei case colosale. Familiile sêrace, cari locuiesc etagiul de sus, se află unori încungiuțați de nori, ier climatul umed al Londrei care este cunoscut lumii întregi, nu le permite tocmă a se bucură din înălțimea locuințelor de panorama frumoasă ce se vede prin ferestele etagiului al patru-spre-decelea.

Călindarul săptămânei.

Diua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sêrbătorile.	Sôrele resare	Sôrele lapune
Duminecă	22	3	Muc. Agatonic.	5 17	6 41
Luni	23	4	Muc. Lup.	5 18	6 39
Mărți	24	5	M. Eutihie.	5 19	6 37
Mercuri	25	6	Adorm. S. Ap. B.	5 21	6 34
Joi	26	7	MM. Adrian și Natal.	5 22	6 32
Vineri	27	8	Cuv. Pimen.	5 24	6 30
Sâmbetă	28	9	Cuv. Moise Arapul	5 26	6 28

Proprietar, redactor respundător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principală nr. 274.